

Imatinib i drin lewcemia myeloid cronig

**Deall arweiniad NICE –
gwybodaeth i bobl â lewcemia myeloid
cronig, eu teuluoedd a'u gofalwyr, a'r
cyhoedd**

Mae'r arweiniad hwn yn disodli arweiniad
arfarnu technoleg ar y pwnc hwn a
gyhoeddwyd ym mis Mehefin 2002.

Defnyddio imatinib i drin lewcmia myeloid cronig

Deall arweiniad NICE – gwybodaeth i bobl â lewcmia myeloid cronig, eu teuluoedd a'u gofalwyr, a'r cyhoedd

Dyddiad cyhoeddi: Hydref 2003

Dyddiad adolygiad: Medi 2006

I archebu copïau

Gellir archebu copïau o'r llyfryn hwn o Linell Ymateb y GIG; ffoniwch 0870 1555 455 a dyfynnwch rif cyfeirnod N0338. Mae copi Saesneg yn unig ar gael hefyd, rhif cyfeirnod N0337. Mae arfarniad technoleg NICE y seiliwyd y wybodaeth hon arno sef *Imatinib for Chronic Myeloid Leukaemia*, ar gael o wefan NICE (www.nice.org.uk). Gellir cael copïau hefyd o Linell Ymateb y GIG, rhif cyfeirnod N0340.

Sefydliad Cenedlaethol dros Ragoriaeth Glinigol

MidCity Place
71 High Holborn
London
WC1V 6NA

Gwefan: www.nice.org.uk

ISBN: 1-84257-412-4

Cyhoeddwyd gan y Sefydliad Cenedlaethol dros Ragoriaeth Glinigol
Hydref 2003

Cysodwyd gan Icon Design, Eton

Argraffwyd gan Abba Litho Sales Limited, Llundain

© Y Sefydliad Cenedlaethol dros Ragoriaeth Glinigol, Medi 2003. Cedwir pob hawl. Gellir atgynhyrchu'r deunydd hwn am ddim at ddibenion addysgol ac at ddibenion nad ydynt yn gysylltiedig ag elw o fewn y GIG. Ni chaniateir atgynhyrchu gan neu ar gyfer sefydliadau masnachol heb ganiatâd ysgrifenedig uniongyrchol y Sefydliad Cenedlaethol dros Ragoriaeth Glinigol.

Cynnwys

Beth yw arweiniad NICE?	4
Beth yw lewcemia myeloid cronig?	5
Beth yw imatinib?	7
Beth y mae NICE wedi'i argymhell Ynglŷn â defnyddio imatinib?	8
Beth ddylwn i ei wneud nesaf?	10
A fydd NICE yn adolygu ei arweiniad?	10
Gwybodaeth bellach	10

Beth yw arweiniad NICE?

Mae'r Sefydliad Cenedlaethol dros Ragoriaeth Glinigol (NICE) yn rhan o'r GIG. Mae'n llunio arweiniad (argymhellion) ar ddefnyddio meddyginiaethau, offer meddygol, profion diagnostig a gweithdrefnau clinigol a llawfeddygol o fewn y GIG yng Nghymru a Lloegr.

Er mwyn llunio'r arweiniad hwn, mae NICE yn edrych ar ba mor dda y mae'r feddyginiaeth, yr offer neu'r weithdrefn yn gweithio a hefyd ar ba mor dda y mae'n gweithio mewn perthynas â faint y mae'n ei gostio. Gelwir y broses hon yn arfarniad. Mae'r broses arfarnu yn cynnwys gwneuthurwr y feddyginiaeth neu'r offer y mae arweiniad yn cael ei lunio ar ei gyfer a'r sefydliadau sy'n cynrychioli'r gweithwyr proffesiynol ym maes gofal iechyd, y cleifion a'r gofalwyr yr effeithir arnynt gan yr arweiniad.

Gofynnwyd i NICE edrych ar y dystiolaeth sydd ar gael ar y feddyginiaeth imatinib a darparu arweiniad a fyddai'n helpu'r GIG yng Nghymru a Lloegr i benderfynu pryd y dylid ei defnyddio.

Beth yw lewcemia myeloid cronig?

Fel arfer, mae gwaed person yn cynnwys nifer gytbwys o'r mathau gwahanol o gelloedd gwaed. Y prif fathau o gelloedd gwaed yw:

- celloedd cochion, sy'n cario ocsigen o amgylch y corff
- celloedd gwynion, sy'n ymladd haint
- y platennau, sy'n rhan o'r broses o ffurfio ceuladau gwaed.

Cynhyrchir y celloedd 'cychwyn' (a elwir yn fôn-gelloedd) sy'n datblygu i ffurfio'r mathau hyn o gelloedd gwaed yn y mêr a geir y tu mewn i esgyrn. Cynhyrchir y gwahanol fathau o gelloedd gwaed trwy gylchoedd ymrannu (mae un gell yn ymrannu i ffurfio dwy gell, sy'n ymrannu i ffurfio pedair cell ac yn y blaen). Rheolir y broses hon fel arfer fel y bydd y mêr yn cynhyrchu'r nifer gywir o'r gwahanol fathau o gelloedd. Unwaith y bydd y celloedd wedi datblygu ac wedi aeddfedu, maent yn mynd i mewn i'r gwaed.

Mae lewcemia myeloid cronig (a dalfyrrir yn aml i CML) yn ganser a geir yn un o'r prif fathau o gelloedd gwyn. Yn achos CML, mae'r prosesau ymrannu ac atgyweirio arferol yn mynd allan o reolaeth a chynhyrchir gormod o gelloedd gwynion anaeddfed ac aeddfed. O ganlyniad mae'r mêr yn llenwi â chymaint o'r celloedd gwynion hyn

fel yr amherir ar y broses o gynhyrchu'r mathau eraill o gelloedd gwaed. Effaith arall yw bod celloed gwynion anaeddfed yn mynd i mewn i'r gwaed ond ni allant ymladd haint yn iawn.

Mae'r effeithiau hyn yn esbonio rhai o symptomau cyffredin CML. Gall person â CML flino a cholli ei wynt am nad oes digon o gelloedd cochion yn cario ocsigen o amgylch y corff (am na all mêr yr esgyrn gynhyrchu'r cyflenwad iach arferol o gelloedd cochion). Ar ben hynny mae pobl â CML yn fwy tebygol o ddiodef gan heintiau am nad yw eu celloedd gwynion, a fyddai'n ymladd yn erbyn heintiau fel arfer, yn gweithio'n iawn.

Gwahanol gyfnodau CML

Mae i CML dri phrif chyfnod:

- y cyfnod cronig
- y cyfnod cyflym
- y cyfnod argyfwng dybryd.

Yn ystod y cyfnod cronig, mae'r lewcmia yn datblygu'n eithaf araf. Ar ôl cyfnod (4–5 mlynedd ar gyfartaledd), mae'r person yn symud i mewn i'r cyfnod cyflym. Yn ystod y cyfnod hwn, mae'r canser yn datblygu'n gyflymach – mae'r celloedd gwynion anaeddfed yn llenwi mêr yr esgyrn ac yn atal lefelau iach o gelloedd eraill rhag cael eu

cyhyrchu. Ar ôl rhai misoedd, mae'r person yn symud i mewn i'r cyfnod argyfwng dybryd, lle y mae môr yr esgyrn yn cael trafferthion gwirioneddol i gynhyrchu'r celloedd eraill y mae ar y corff eu hangen. Mae rhai pobl â CML yn symud o'r cyfnod cronig i'r cyfnod argyfwng dybryd heb fynd trwy'r cyfnod cyflym.

Beth sy'n achosi CML?

Yn y mwyafrif o bobl â CML (naw allan o ddeg), mewn un o'u cromosomau y mae'r broblem. Cromosomau yw'r bwndeli o enynnau a geir ym mhob cell – mae gennym 46 o gromosomau. Yn y mwyafrif o bobl â CML, mae rhannau dau o'r cromosomau yn eu bôn-gelloedd wedi'u cyfnewid i greu cromosom annormal a elwir yn gromosom Philadelphia. Mae presenoldeb cromosom Philadelphia yn golygu bod bôn-gelloedd yn cario protein annormal i'w cael ym môr yr esgyrn. Presenoldeb y protein annormal sy'n achosi i'r prosesau arferol o ymrannu ac atgyweirio celloedd fynd allan o reolaeth. Felly mae'r bôn-gelloedd annormal yn ymrannu i gynhyrchu nifer fawr iawn o gelloedd gwynion annormal.

Beth yw imatinib?

Mae imatinib yn feddyginiaeth sy'n adnabod y celloedd sy'n cario'r protein annormal ac yn lleihau gallu'r protein annormal i amharu ar y prosesau ymrannu ac atgyweirio arferol.

Mae wedi'i thrwyddedu ar hyn o bryd yn y DU ar gyfer trin oedolion â'r math o CML a achosir gan gromosom Philadelphia:

- y mae meddygon newydd ganfod bod y cancer arnynt, os nad yw trawsblannu bôn-gelloedd yn opsiwn cyntaf priodol, neu
- sydd yn y cyfnod cronig, os bu math arall o driniaeth a elwir yn interfferon-alffa yn aflwyddiannus, neu
- sydd yn y cyfnod cyflym neu'r cyfnod argyfwng dybryd.

Beth y mae NICE wedi'i argymhell Ynglŵn â defnyddio imatinib?

Gwnaeth NICE yr argymhellion canlynol yngl_n â defnyddio imatinib i drin lewcmia myeloid cronig o fewn y GIG yng Nghymru a Lloegr.

Mae NICE wedi argymhell y dylid ystyried imatinib fel y driniaeth gyntaf i drin oedolyn â'r math o CML a achosir gan gromosom Philadelphia yn y cyfnod cronig.

Dylai fod yn opsiwn hefyd ar gyfer oedolyn y canfuwyd bod y math o CML a achosir gan gromosom Philadelphia arno/arni yn y cyfnod cyflym neu'r cyfnod argyfwng dybryd.

Dylai imatinib fod yn opsiwn hefyd ar gyfer oedolyn:

- y canfuwyd bod y math o CML a achosir gan gromosom Philadelphia arno/arni pan oedd yn y cyfnod cronig, ac
- sydd bellach wedi mynd ymlaen i'r cyfnod cyflym neu'r cyfnod argyfwng dybryd, ond
- na chafodd driniaeth imatinib cyn hynny.

Os bu person yn cymryd imatinib i drin CML tra oedd yn y cyfnod cronig, ond ei fod yn datblygu i'r cyfnod cyflym neu'r cyfnod argyfwng dybryd er hynny, mae NICE wedi argymhell mai dim ond fel rhan o astudiaeth ymchwil y dylid parhau i roi triniaeth imatinib. Mae hyn yn golygu y dylid casglu gwybodaeth am y driniaeth a'r effaith ar CML y claf. Gellir edrych ar y wybodaeth hon wedyn pan fydd NICE yn adolygu ei arweiniad yn 2006.

Os bydd person yng nghyfnod cronig CML eisoes yn cymryd interfferon-alfa, mae'r dewis o ran a ddylid newid i imatinib yn dibynnu i ryw raddau ar ba mor dda y mae'r interfferon-alfa yn gweithio a pha mor dda y mae'r person yn teimlo. Dylai'r penderfyniad ynghylch newid triniaeth gael ei wneud gan y meddyg a'r claf ar ôl trafod amgylchiadau'r person, yr opsiynau a'r sgîl-ffeithiau a'r problemau y gallai imatinib eu hachosi.

Beth ddylwn i ei wneud nesaf?

Rhagnodir imatinib fel arfer gan arbenigwyr ysbytai. Os ydych yn ansicr ynghylch a yw'r arweiniad hwn yn berthnasol i chi, yna dylech ei drafod gyda'ch meddyg/arbenigwr yn ystod eich apwyntiad nesaf.

A fydd NICE yn adolygu ei arweiniad?

Bydd. Adolygir yr arweiniad ym mis Medi 2006.

Gwybodaeth bellach

Ceir gwybodaeth bellach am y Sefydliad Cenedlaethol dros Ragoriaeth Glinigol a'r arweiniad llawn ar ddefnyddio imatinib i drin CML a ddosbarthwyd i'r GIG ar wefan NICE (www.nice.org.uk). Gallwch hefyd archebu copi o'r arweiniad trwy ffonio Llinell Ymateb y GIG ar 0870 1555 455 a dyfynnu rhif cyfeirnod N0340.

Os oes gennych fynediad i'r Rhynggrwyd, cewch ragor o wybodaeth am lewcemia ar wefan Galw Iechyd Cymru (www.nhsdirect.wales.nhs.uk). Hefyd gallwch ffonio Galw Iechyd Cymru ar 0845 46 47.